

PESTI SÁNDOR

AZ ELMÚLT NYOLC ÉV

Az április 8-án lezajlott parlamenti választások magas részvételi arány mellett a Fidesz magabiztos győzelmét hozták, így a pártnak ismét – immáron zsinórban harmadszor – sikerült az országgyűlésben kétharmados többséget szereznie. Mandátumainak a száma megegyezik a négy évvel ezelőttivel, miközben listájára 560 000-rel többen szavaztak, míg az egyéni körzetekben ötten kevesebb képviselője nyert. Az ellenzék pártjai közül a Jobbik és az LMP valamelyest növelte képviselőhelyeinek a számát, az MSZP-frakció kisebb lett, viszont most a DK is önálló képviselőcsoportot tud alakítani.

Az ellenzék politikusai és szavazói önmagukat csapják be, ha a Fidesz győzelmét a választási szabályok számára kedvező átalakításának, a médián belüli erőviszonyok megváltozásának, jelentős kormányzati források kampánycélokra történő felhasználásának, a roma szavazók szervezett szállításának, az általuk vizionált választási csalásoknak, a kamupártok elszaporodásának vagy éppen az ukrán–magyar kettős állampolgárok tömeges magyarországi szavazásának tulajdonítják.

Nem kétséges, hogy a Fidesz immáron hosszú évek óta messze a legnépszerűbb párt a politikailag aktív lakosság körében. És korántsem csupán az iskolázatlanok között: a Medián választások előtti felmérése szerint a nyolc általánost végzetek és a diplomások körében nagyságrendileg megegyezik a Fideszt támogatók aránya (40%, illetve 38%).

Az előttünk álló bizonytalan jövő találgatása helyett ebben a cikkben arra teszek kísérletet, hogy az elmúlt 8 év kormányzásának általam legfontosabbnak tartott aspektusait bemutassam, elemezzem. Mint mindig, ezúttal is törekedve a tárgyyszerűsége, kiegyensúlyozottságra, de azért természetesen a saját szubjektív szemüvegem keresztül szemlélve a történéseket.

A mögöttünk hagyott évek *kormányzati-szakkpolitikai teljesítménye* felemás képet mutat, globálisan szemlélve nem lehet róla sommás véleményt alkotni – sem pozitív, sem negatív értelemben. Ami persze a legtöbb kormány esetében elmondható.¹

A fegyvelmezett költségvetési gazdálkodás nem vitatható (a költségvetés átláthatósága már annál inkább). 2012 óta az államháztartás hiánya minden évben az unió által elvárt három százalék alatt volt, ebből adódóan az államadósság is évről-évre csökkent (ha nem is a tervezett, 2011-es Széll Kálmán Tervben foglalt mértékben). Ennél is fontosabb, hogy a 2010-ben még az összáadósság 50 százalékát kitevő devizaadósság mára 20 százalékra csökkent, jelentősen növelve ezzel az ország biztonságát.

A 2013-ban hivatalba lépő új jegybanki vezetés alapvetően változtatta meg a monetáris politikát, mindenekelőtt azzal, hogy viszonylag gyorsan és radikálisan (5,25-ről 0,9 százalékra) lecsökkentette a jegybanki alapkamatot, jelentősen megkönnyítve ezzel a vállalkozások

¹ Lásd erről részletesen PESTI Sándor: *Mérhető-e a kormányzati teljesítmény?*, Politikatudományi Szemle 2004/1–2., 233–255.

és a magánszemélyek hitelhez jutását. Szintén a gazdasági növekedés erősödését szolgálta a jegybank növekedési hitelprogramja és a kereskedelmi bankok jegybankban parkoltatott hatalmas mennyiségű pénzének több lépésben történő, radikális csökkentése.

Mindezek eredményeként (is) mára jelentősen lecsökkentek az állampapírok után fizetendő kamatok, ezzel ismeri el a piac a magyar gazdaság stabilizálódását.

Az egy főre eső GDP vásárlóerő-paritáson 2010-ben 21 900 dollár volt, ami 2016-ra 27 500 dollárra nőtt. Ezzel az emelkedéssel valamelyest elmaradunk a másik három V4-orosztól, sőt Lengyelország e téren ebben az időszakban előzött meg minket. (Csak zárójelben jegyzem meg, hogy a bruttó hazai termék a gazdasági-társadalmi fejlettség fokmérőjeként némileg túlértékelt mind a politikában, mind a közgazdaságtanban. Ráadásul e téren különösen nehéz pontosan meghatározni az előző kormányok örökségének szerepét.)

A külkereskedelmi mérleg a vizsgált időszak minden évében jelentős aktívummal zárt, a foglalkoztatottak száma pedig hozzávetőleg 700 000 fővel nőtt, melyből több mint 400 000 a hazai elsődleges munkaerőpiacon helyezkedett el. (A többiek közmunkások vagy külföldi telephelyen dolgozók.) 2013 óta mindhárom hivatalos szegénységi mutató (relatív jövedelmi szegénység, súlyos anyagi depriváció, munkaszegénység) évről-évre csökken, és az utóbbi esztendőben a reálbérek is jelentős emelkedésnek indultak.

A szolgáltató szektorokban (pénzügy, energiaszolgáltatás, kiskereskedelem, távközlés) tevékenykedő multinacionális cégekre kirótt különadók hozzájárultak azok közteherviselésbe történő erőteljesebb bevonásához, miközben a termelő szférában megtelepedő multikat a kormány nagyvonalú támogatásban részesítette.

A davosi Világ gazdasági Fórum globális versenyképességi ranglistáján Magyarország 2010-ben az 58., 2017-ben pedig a 60. helyen állt a 137 országból – tegyük azért ehhez hozzá, hogy a versenyképességet mérő 114 mutató számos szubjektív elemet is tartalmaz.

A *szakpolitikák* közül az elmúlt 8 évben a legeléesebb bírálatok talán a közoktatást változásait érték. Az intézmények fenntartását, működtetését, az oktatás tartalmi kereteit és a tankönyvpiacon egyaránt érintő centralizáció kezdetben jóval több problémát és kritikát szült, mint amennyi eredményt produkált. A jövő talán eldönti, hogy az időközben meghozott – és folyamatban lévő – korrekciókat követően a centralizációs intézkedések beváltják-e a hozzájuk fűzött reményeket. Tartok azonban attól: öt-tíz év múlva is az lesz a helyzet, hogy a centralizáció hívei és ellenfelei egyaránt igazolva látják a vonatkozó jogszabályok elfogadásakor képviselt álláspontjukat. Az mindenesetre üdvözlendő, hogy az utóbbi években érezhetően nőtt a pedagóguspályára jelentkező hallgatók száma – vélhetően a Klebelsberg-ösztöndíj és az osztatlan képzés visszaállításának hatására. Szintén pozitívum a pedagógusok jelentős emelése – igaz, hogy ez együtt járt a munkaterhek megnövekedésével és a főleg az idősebb kollégák számára megalázó portfóliókészítés előírásával.

Az egészségügy területén a számos probléma (alulfinanszírozottság, lepusztult fővárosi kórházak, sürgősségi ellátás anomáliái, növekvő számú betöltetlen háziorvosi praxis stb.) mellett pozitív irányú elmozdulások is megfigyelhetők: 2012 óta – addig nem is volt nyilvántartás – harmadára csökkent a kórházi várólistákon lévők száma, és az utóbbi években jelentősen visszaesett az orvoselvárdolás is. Utóbbinak vélhetően oka az érezhető mértékű béremelés is, amely az egészségügyi szakdolgozók körében továbbra is várat magára. A szociális ágazatban dolgozók bérhelyzete ugyancsak méltatlan (a diplomásokat is beleértve).

A kormány 2010 óta folyamatos és komoly erőfeszítéseket tett a demográfiai válság orvoslása és a családok támogatása érdekében, anyagi és szimbolikus értelemben egyaránt (nagyvonalú családi adó- és járulékkedvezmény, GYED Extra, CSOK, családok éve, házasság hete). Ezek eredményeként 2010-hez képest a teljes termékenységi arányszám 1,23-ról 1,48-ra emelkedett, és jelentősen – a másfélszerezésre – nőtt a házasságkötések száma (miközben a válások csökkenő tendenciát mutatnak).

A magyar társadalom előtt álló talán legnagyobb kihívás, a cigány népesség integrálása érdekében is számos fontos intézkedés született (közmunaprogram kiterjesztése, kötelező óvodáztatás, a Biztos Kezdet Gyerekházak számának folyamatos növelése és a szolgáltatások bővítése, a 35 000 pedagógust érintő Koala oktatási program, a Keresztény Roma Szakkollégiumi Hálózat létrehozása, az elsősorban prevenció-s népegészségügyi célokat szolgáló Alapel-látás-fejlesztési Modellprogram), de rengeteg még a tennivaló ezen a területen.

A regisztrált bűncselekmények száma 2010 és 2017 között csaknem a felére csökkent (447 000-ról 226 000-re), és a csökkenésnek csak kisebb része származik egyes vagyon elleni bűncselekmények értékhatárának új Btk-ban történő megemeléséből.

A konkrét szakpolitikai kérdéseken túllépve az elmúlt 8 év kormányzásával kapcsolatban alapvetően 3 fő problémát látok.

1. A jogállamisághoz való ambivalens viszony

Erről a kérdésről a Kommentárban az elmúlt években megjelent írásaimban már részletesen szoltam,² így most csak röviden összegzem ezeket.

Miközben az alaptörvényben rögzítették, hogy „Magyarország független, demokratikus jogállam”, benne az alapvető emberi jogok rendkívül kiterjedt katalógusa szerepel (a régi alkotmányhoz képest sokkal előkelőbb helyen), a kormány és a Fidesz meghatározó politikusai folyamatosan hangoztatták-hangoztatják a jogállam iránti elkötelezettségüket (legintenzívebben az alaptörvény vitája során), évente konferenciával ünneplik az Emberi Jogok Világnap-ját, a gyakorlatban számos anomália volt megfigyelhető e téren.

Magam a 2010 utáni időszakban a jogállamiság legsúlyosabb és lényegében folyamatos megsértésének a jogalkotás módját tartom. Különösen szomorú ez annak tükrében, hogy az országgyűlés már 2010-ben elfogadott egy példaszzerű jogalkotási törvényt. Csak éppen ezt a törvényt igen gyakran nem tartották be, és ugyanez igaz a házszabályra is.

A kormányzat képviselői rendszeresen elmulasztották az előírt egyeztetési eljárásokat, továbbá gyakran nem készítettek előzetes hatásvizsgálatot, vagy csak formálisan tették ezt meg. Rendkívül kiszámíthatatlan és hektikus volt a jogalkotás, különösen 2010 és 2014 között gyakran kellett az előkészítetlenül a Ház elé vitt és rohamtempóban elfogadott törvényeket utóbb módosítani. Ez az eljárás az egész jogrendszert nagyon instabillá és kiszámíthatatlanná tette, és számos befektetőt elriasztott.

² *Nagy fa, nagy árnyék – A második Orbán-kormány első két éve* (Kommentár 2012/2., 15–25); *Folytatása következik – A második Orbán-kormány négy éve* (Kommentár 2014/2., 61–71); *Jog és politika viszonya a 2010 utáni Magyarországon* (Kommentár 2018/1., 84–92).

Különösen aggasztónak tartom a 2011. decemberi házszabály-módosítással bevezetett – és az új házszabályba is bekerülő – kivételes sürgősségi eljárás intézményét, amely az alaptörvény, a sarkalatos törvények, a házszabály és a költségvetés kivételével ülészakonként négy alkalommal egyszerű többségi döntéssel lehetővé teszi bármely jogszabály elfogadását a napirendre tűzésétől számított 24 órán belül, a frakcióknak csupán 30 percet engedélyezve a felszólalásokra. Szintén tömegessé váltak a tartalmilag egymástól nagyon távol eső paragrafusokat tartalmazó „salátatörvények”, melyek így a jogalkotás torzszülöttjeinek tekinthetők.

Elterjedt az gyakorlat is, hogy közvetlenül a zárószavazás előtt, koherenciazavarra hivatkozva hajtottak végre alapvető módosításokat a törvényeken, kizárva ezzel azok érdemi megvitatásának lehetőségét. Ráadásul paradox módon ezen gyakorlat volt az egyik oka annak, hogy az elfogadott törvényekben igen sok volt a koherenciazavar. Ezt a visszaélési lehetőséget az előző ciklus kezdetén életbe lépő új házszabály megszüntette. Általában is igaz, hogy az új házszabály valamennyire lelassította, kiszámíthatóbbá tette a törvényalkotást.

Az eljárási kérdéseken túlmutató, tartalmi probléma volt a 2010–2014 közötti időszakban többször tapasztalt visszamenőleges hatályú jogalkotás, valamint az egyre gyakrabban megfigyelhető, látványosan egy-egy személyre vagy szervezetre szabott törvényalkotás.

Ami az alapjogok érvényesülését illeti, e téren is számos jogos kritika érte a kormányt az elmúlt években. A legaggasztóbb esetek talán az MSZP vasárnapi boltzárral kapcsolatos népszavazási kezdeményezésének megakadályozása a Fidesz egyik alelnökéhez köthető biztonszági emberek által, a Norvég Civil Alap magyar pénzeit kezelő alapítvány elleni demonstratív rendőri fellépés, a CEU elleni politikai támadás, a legnagyobb ellenzéki pártra az Állami Számvevőszék által tiltott pártfinanszírozás miatt kirótt hatalmas összegű bírság, és az Országgyűlés Nemzetbiztonsági Bizottsága működésének 2018 elejétől történő ellehetetlenítése, egyik ellenzéki tagjának ülésről történő kizárási kísérlete voltak. A sajtószabadság haláláról szóló eszmefuttatásokat jelenleg (még?) erősen eltúlzottnak érzem, az országos sajtó esetében többé-kevésbé kiegyensúlyozottnak nevezhető a helyzet (a nyomtatott megyei lapok már mind kormányközeli kézben vannak).

Számomra az igazán aggasztó probléma a politikai sajtó rendkívüli polarizáltsága. Az írott sajtó területén egyetlen jelentősebb mérsékelt polgári konzervatív lap található, a Heti Válasz. A többi vagy militáns hangvételű, olykor gátlástalan eszközöktől sem visszariadó, szervilis módon kormánypárti (Origo.hu, PestiSrácok.hu, 888.hu, Magyar Idők, Magyar Demokrata, Figyelő), vagy ádázul kormányellenes, annak törekvései, eredményei iránt vajmi kevés empátiával rendelkezik (Népszava, 444.hu, HVG, Magyar Narancs, 168 óra, Index.hu – utóbbin azért kiegyensúlyozottabb írások is megjelennek). Figyelemre méltó ezzel kapcsolatban a Simicska-sajtóbirodalom nem egy újságírójának vagy éppen az Origo főszerkesztőjének látványos pálfordulása. Az országos televíziók frontján lényegében hasonló a helyzet (MTV, TV2, Echo TV kontra RTL Klub, Hír TV, ATV).

2. A korrupció mértéke, az oligarcha-probléma

Magam érteni vélem Láncki András elhíresült, az ellenzéki sajtóban a teljes interjú kontextusából rendre kiragadott és rosszindulatúan értelmezett megállapítását, mely szerint „amit korrupciónak neveznek, az gyakorlatilag a Fidesz legfőbb politikája”. Mindig is egyetértettem Orbán Viktorral azzal a kilencvenes évek közepe óta hangoztatott véleményével, mely szerint Magyarországnak az erős kis- és középvállalkozói réteg mellett szüksége van 15-20 valódi nemzeti nagyvállalatra is, akik perspektivikusan legalább a régióban, de akár világviszonylatban is komoly tényezővé válhatnak.

Az sem kérdés, amennyiben az állam, a kormányzat csupán passzív szemlélőként és szurkolóként arra vár, hogy majd szerves módon, önerőből, tiszta piaci verseny útján teremtődik meg a nemzeti nagyvállalati réteg, akkor az naiv és hiábavaló várakozás a részéről. Igenis szükség van az erre alkalmasnak tűnő és a piacon már bizonyított cégek, vállalkozók kormányzati támogatására a rendelkezésre álló jogszerű eszközökkel: kedvezményes állami hitelekkel, vissza nem térítendő támogatással, állami tulajdon privatizálásával vagy éppen tulajdonosként történő betársulással, a közbeszerzési eljárások hazai cégek számára kedvező kiírásával, árkedvezmények nyújtásával, külföldi lobbizással, egyes, a magyar piacon már jelen lévő multikégekkel történő kapcsolatfelvétel segítségével stb.

Az is logikusnak tűnik, hogy a kormányzati vezetők olyan vállalkozókat támogatnak, akiket már ismernek, akikben megbíznak, ha egyébként az illető erre rászolgál. Hogy egy konkrét példát említsek: Garancsi István, a Videoton tulajdonosának cége, a Market Építő Zrt. volt – a Strabaggal konzorciumot alkotva – a CEU 2016-ban átadott két új épületének fő kivitelezője. A beruházást a világ egyik legnevesebb építőipari magazinja az Év oktatási épülete díjra jelölte. Jelenleg pedig ez a cég építi a Magyar Telekom új székházát.

A probléma azonban e téren (is) a mértékekkel, az arányokkal és sok esetben a módszerekkel van. Az alábbiakban csupán a legnagyobb visszhangot kiváltó, egyben legnehezebben védhető példákat említem:

Számos jelből ítélve a Fideszhez – elsősorban Rogán Antalhoz és Habony Árpádhoz – köthető, tisztázatlan tulajdonosi háttérű offshore cégek 2013 és 2017 között 155 milliárd forintos bevételre tettek szert letelepedési államkötvények Európai Unió kívüli országok állampolgárai számára történő közvetítéséért. Eközben az államot 20 milliárd forint közvetlen kár érte.

A miniszterelnök falubelijének és egyik legközvetlenebb bizalmasának, Mészáros Lőrincnek a Forbes magazin becslése szerint a 2011-ben meglévő egymilliárd forintos vagyona 2016-ban 35 milliárdra, rá egy évre pedig ennek a háromszorosára, 105 milliárdra nőtt. Ennek a példátlan méretű gyarapodásnak köszönhetően mára a gazdaság legkülönbözőbb területein rendelkezik meghatározó befolyással (építőipar, agrárium, turizmus, média, bank- és biztosítási szektor, ingatlanpiac, energetika).

Nem túl valószínű, hogy egy ilyen, elsősorban állami-kormányzati segítséggel rekordgyorsasággal mesterségesen felhízalt vállalatbirodalom hosszú távon piaci körülmények között is meg tudja állni a helyét, és sikerrel terjeszkedik a nemzetközi piacokon. Ez sem zárható azonban teljesen ki, és tény, hogy vannak már erre utaló jelek (a törekvés a részükről minden-

esetre egyértelműen ez).³ Tegyük ehhez hozzá, hogy a Forbes listáján szereplő 33 leggazdagabb magyar között 2017-ben Mészáros Lőrincen kívül csupán három, szorosán a Fideszhez köthető személy található (Szíjj László, Andy Vajna, Garancsi István). Egyébként az én olvasatomban korunkban az oligarcha olyan vagyonos nagyvállalkozót jelent, aki a politikára is meghatározó befolyással bír, ő tartja markában a választott vezetőket, és nem fordítva. Klasszikus példái ennek Jelcin egykori oligarchái (Berezovszkij, Hodorkovszkij, Guszinszkij és társai) vagy a jelenlegi ukrán oligarchák. Ebben az értelemben a 2010 utáni Magyarországon csupán egyetlen oligarcha volt, Simicska Lajos. Ezért csak helyeselhető a hatalomból történő kiszorítása. Más kérdés: a Fidesz vezetőinek komoly felelőssége van abban, hogy engedték őt ekkorra nőni.

A miniszterelnök veje, Tiborcz István által alapított Elios Innovatív Zrt. 35 magyar város önkormányzatának közvilágítás felújítására kiírt pályázatát nyerte el (az elsőt még 2010-ben Hódmezővásárhelyen, amikor Tiborcz 23 éves volt). A cégben az üzletember 2015-ig játszott vezetőként és/vagy tulajdonosként meghatározó szerepet, ekkor közeli bizalmasának adta el. Az Európai Unió Csalás Elleni Hivatalának (OLAF) 2018 februárjában – valószínűleg tudatosan a választási kampány idejére időzítve, a világ egyik legbefolyásosabb gazdasági lapjában, a Wall Street Journalban – kiszivárogtatott, igen alapos és jól dokumentált jelentéséből kiderül, hogy a legtöbb pályázat műszaki előkészítője a Tiborcz István üzlettársa és barátja (2014-ig az Eliosban is tulajdonos), Hamar Endre által tulajdonolt Sistrade Kft. volt, sőt az Elios egyik vezetője több pályázat megírásában és auditálásában is részt vett. Ezek után nem meglepő, hogy a pályázatok legnagyobb részében egyedül az Elios felelt meg a kiírás feltételeinek, más esetekben pedig csupán álvetélytársai voltak (olykor még a látszatra sem figyeltek, például minden egyes költségtételnél ugyanannyival nyújtottak be drágább ajánlatot). Mindez több súlyos gazdasági bűncselekmény alapos gyanúját is felveti, ráadásul számos esetben romlott vagy egyenetlenebbé vált az érintett városok közvilágítása. Tiborcz István üzleti kapcsolatban áll a Magyar Nemzeti Vagyongazdálkodási és Vezérgazdálkodási Igazgatósággal, Szivek Norberttel is, aki ezen felelőségteljes pozíciója mellett számos nagyszabású ingatlanberuházásban is érdekelt, ami komoly morális aggályokat vet fel. (Ráadásul egy nemrég kiszivárgott hangfelvétel tanúsága szerint rendkívül közönséges ember.)

A Magyar Nemzeti Bank 2013 decembere és 2015 decembere között létrehozott hat alapítványa számára a – döntően a devizahitelek forintosításából származó – nyereségéből összesen 266 milliárd forintot juttatott azzal a szándékkal, hogy a tőke hozamából különböző oktatási és kutatási tevékenységeket támogasson. 2016 márciusában pedig az országgyűlés kivételes sürgősséggel, egy nappal a betervezését követően úgy módosította a jegybanktörvényt, hogy az MNB központi pénzügyi vagy devizapolitikai érdek sérelmére hivatkozva megtagadhatja az alapítványok gazdálkodásával kapcsolatos adatok nyilvánosságra hozatalát, mondván, a hozzájuk juttatott pénzek elveszítik közpénzjellegüket. Miután az Alkotmánybíróság még abban a hónapban alkotmányellenesnek találta a jogszabály-módosítást, a Kúria pedig kötelezte a jegybankot a jogi személyek számára juttatott támogatások nyilvánosságra hozatalára, ki-

³ Lásd erről részletesen BRÜCKNER Gergely alapos és tárgyilagos cikkét: *Nagyon nagyra nőhet Mészáros birodalma*, Index.hu 2018. március 1., https://index.hu/gazdasag/2018/03/01/hol_a_vege_meddig_nohet_meszaros_lorinc_tozsdei_portfolioja/.

derült: a pénzek egy része a jegybank elnökének köreihez került, más részüket pedig erősen vitatható célokra költötték.

Ha valóban ezek a jelenségek jelentik a Fidesz legfőbb politikáját, akkor az nagy baj. Ráadásul mindehhez gyakran arrogáns és pökhendi stílus, valamint hedonista urizálás és luxuséletmód társul. Sokszor már jogszabályt sem kell sérteni a korrump magatartáshoz, hiszen az elmúlt évek során számos, konkrét személyre, intézményre szabott törvény született. Törvénsértések gyanúja esetén pedig az ügyészi-nyomozati szervek munkája tűnik kevésbé hatékonynak. Szomorú tény, hogy Magyarország a Transparency International legutóbbi, 2017-es korrupciós listáján az uniós országok közül az utolsó előtti helyen áll. (Tegyük persze ehhez hozzá, hogy a korrupciót nagyon nehéz pontosan mérni. Nem véletlenül hívják az említett mutatót hivatalosan Korrupció Érzékelési Indexnek. Csak egy friss példa ezzel kapcsolatban: Szlovákia ezen a listán öt hellyel van Magyarország előtt, miközben az elmúlt hetek eseményei azt mutatják, hogy északi szomszédunk valóban maffiaállam, hiszen a kormányzat legfelső köreivel összefonódott olasz maffia országban élő képviselőit gyanúsítják egy tényfeltáró újságíró és kedvese meggyilkolásával. A szlovákiai sajtó pedig – beleértve a magyar nyelvűt is – a magyarországihoz hasonlóan tele van az egész országot behálózó korrupcióról szóló írásokkal.)

3. A folyamatos ellenségképzés, az egyre fokozódó gyűlöletkeltés

A kormányzat 2010 óta folyamatosan háborúban áll, szabadságharcot folytat a legkülönbözőbb szervezetekkel és személyekkel. Az első ciklusban elsősorban az Európai Unióval és a Nemzetközi Valutaalappal, míg a másodikban a migránsokkal, az ENSZ-szel és mindenekelőtt Soros Györggyel és „bérenceivel” (ezekből kül- és belföldön mind többet sikerül beazonosítania). Persze Brüsszel továbbra is a célkeresztben van. Fontosnak tartom rögzíteni: akiknek fontos az európai nemzetállamok, a magyarság, valamint a döntően fehér és keresztény Európa hosszú távú jövője, annak nem lehet kérdés, hogy a migránspolitika lényegét illetően Orbán Viktornak és a magyar kormánynak igaza van. Erre az értékrendre pedig a Soros György, valamint kül- és belföldi hívei által képviselt nézetek valóban veszélyt jelentenek. Ráadásul liberális-individualista megközelítésből is komoly érveket lehet felhozni a migránsok tömeges Európába települése ellen: az eddigi európai tapasztalatok többnyire azt mutatják, hogy minél nagyobb szakadék húzódik a bevándorlók és az őshonos európai népesség között kulturális, életmódbeli, vallási szempontból, annál kisebb az esélye az integrációnak vagy legalább a békés egymás mellett élésnek. Különösen igaz ez az általános emberi jogokat – mindenekelőtt a nők és a homoszexuálisok jogait – az Európában megszokottól nagyon eltérően értelmező muszlim népességre. Ezzel együtt igen veszélyesnek tartom a magyar kormány – és különösen a kormánypárti média – e téren követett, a végtelenségig lebutított, mind szürreálisabbá váló, a leggátlástalanabb eszközöktől és hazugságoktól sem visszariadó politizálását. Mégpedig alapvetően két okból. Egyrészt már most számos jel mutat arra, hogy ez a fajta, az erre hajlamos emberekből rendre a rosszabbik énjüket előhívó, gyűlöletkeltő politizálás rendkívül rombolóan hat a magyar politikai kultúrára, veszélyezteti a magyar társadalom jelenlegi és jövőbe-

ni békés együttélését, esetleg felgyorsítja az elvándorlást. Másrészt a nemzetközi közösségen belüli nemzeti érdekérvényesítés szempontjából is egyértelműen kontraproduktív. Vannak arra utaló jelek, hogy Magyarország az utóbbi években kezd elszigetelődni a nyugati politikai közösségen belül, és ezen az sem változtat, hogy mind több európai vezető migránspolitikája közelít a magyar kormány által a kezdetektől hangoztatott állásponhoz (a külső határok megvédése és a már Európában lévő bevándorlók elosztása kapcsán egyaránt). Minden várakozás ellenére még a sok kérdésben a magyar miniszterelnökkel egyetértő új amerikai elnökkel sem sikerült eddig egy személyes találkozót tető alá hozni. Erősebb beágyazottság esetén a kormány vélhetően hatékonyabban tudna érvelni például a nemzeti kisebbségek legfontosabb jogainak uniós joganyagba történő beemelése mellett, és fellépni a határon túli magyarságot érintő konkrét jogsértések ellen (e téren jelenleg Kárpátalján a legaggasztóbb a helyzet).

Arra a felvetésre, hogy például a jelenlegi osztrák kancellár és bajor miniszterelnök migránskérdésben a lényegét illetően ugyanazt mondja, mint a magyar miniszterelnök, csak sokkal civilizáltabb formában, rendre azt a választ kapni kormánykörökből: ez valóban így van, de az osztrákokat és a bajorokat nem lehet a magyarokhoz hasonlítani, előbbieket sokkal polgárosultabbak. Ebben vélhetően van igazság, de meggyőződésem szerint egy államférfinak nem csupán mintakövető, hanem mintaadó szerepe is van, és ez a fajta politizálás semmiképp sem segíti elő a magyarok polgárosodását. Ráadásul ez az érvelés erősen emlékeztet a megboldogult SZDSZ egyes politikusainak, értelmiségi támogatóinak a magyarság „mucsai”, „elmara-dott” voltáról hangoztatott nézeteire.

A Fidesz politikai stílusának utóbbi években megfigyelhető radikalizálódása ellenére hamisnak tartom azonban azt a napjainkban gyakran hallható-olvasható véleményt, miszerint mára helyet cserélt egymással a Jobbik és a Fidesz. Vég nélkül idézhetőek a Jobbik – választásokat követően lemondott – elnökétől és más vezetőitől az elmúlt évekből kirekesztő, szélsőséges nyilatkozatok például a zsidóságról, cigányságról (ezt a kormánypárti sajtó folyamatosan meg is teszi), hogy a Magyar Gárda tevékenységéről már ne is beszéljünk. Orbán Viktor és a Fidesz vezető politikusai a szíriai vagy szudáni bevándorlókról sem nyilatkoznak olyan hangnemben, mint a Jobbik prominensei egykoron saját polgártársaikról. Vona Gábor Julius Evolát, a fasiszta, antiszemita és keresztényellenes nézeteket hangoztató zavaros misztikus-tradicionalista gondolkodót tartja példaképének,⁴ a hasonló nézeteket valló és terjesztő Baranyi Tibort szellemi mentorának, és a Betyársereg magát büszkén nácinak tartó vezetőjét a barátjának. Egészen szurreális számomra a baloldali liberális értelmiség egy jelentős részének e téren tapasztalható amnéziája.

A hozzám hasonló polgári konzervatív értékrendű emberek számára ellenben némi optimizmusra ad okot, hogy a Fidesznek már a legszűkebb vezetésében is megjelentek olyan tehetséges fiatalok (Novák Katalin, Gulyás Gergely), akiknek fontosak a párt által képviselt alapértékek, miközben – jelenleg legalábbis úgy tűnik – hiányzik belőlük a gátlástalanságra és gyűlölködéssre való hajlam.

⁴ Részletesen a nézeteit lásd Julius EVOLA: *Pogány imperializmus*, Nemzetek Európája, Budapest, 2008.